

UNIVERSITAT POLITÈCNICA DE VALÈNCIA

DEPARTAMENT D'ECONOMIA I CIÈNCIES SOCIALS

**ASPECTES SOCIALS I ECONÒMICS DE L'ÚS RECREATIU DELS CORREDORS VERDS URBANS DE
L'ÀREA METROPOLITANA DE VALÈNCIA**

TREBALL FI DE MÀSTER:

Presentat per:

Mireia Alonso-Monasterio Fernández

Dirigit per:

Jose Maria García Álvarez-Coque

València, juliol de 2015

RESUM

Aquest treball analitza l'estat actual de la gestió recreativa dels corredors verds ubicats en entorns metropolitans. La gestió recreativa s'encarrega de totes les activitats i funcions d'un espai derivades de la seua dimensió social.

L'estudi s'ha dividit en tres parts. La primera ha estat dedicada als corredors verds: què son, com han evolucionat al llarg del temps i quines funcions han desenvolupat, quants tipus hi ha, etc. La segona part de l'estudi ha estat enfocada sobre la gestió recreativa, fent un repàs també a la seua història i sobretot al seu estat actual per tal d'analitzar si les ferramentes que aquesta disciplina ens proporciona són aplicables als corredors verds. Per tal de poder respondre aquesta pregunta hem portat a terme la tercera part de l'estudi, que ha consistit en un anàlisi del Parc Fluvial del Túria per tal de veure si aquest corredor verd, que uneix la ciutat de València amb les poblacions de Mislata, Quart de Poblet, Paterna, Manises, Benaguasil, L'Eliana, Riba-roja de Túria i Vilamarxant a través del corredor de 30 km de llarg que dibuixa el riu Túria, és un bon cas d'estudi per al tema que ens ocupa.

ABSTRACT

This paper analyzes the status of recreational management in green corridors located in urban areas. Recreational management deals with all activities and functions related to the social dimension of an area.

The study has been divided in three main parts. The first part deals with green corridors: what are green corridors, their evolution along the history and the different roles they have developed, kinds of green corridors, etc. The second part is focused on the history and current status of recreational management of natural protected areas, in order to analyze the tools offered by this science and how these tools fit in recreational management for green corridors. With the intention of answering this question, the third part of the report is an analysis of the Parc Fluvial del Túria, with the elaboration of a survey conducted in the green corridor through two different campaigns, with a total of 1953 on-site surveys among the visitors of the park. The fluvial park links the city of València with Mislata, Quart de Poblet, Paterna, Manises, Benaguasil, L'Eliana, Riba-roja de Túria and Vilamarxant by means of a 30 km green corridor, following the Túria river's shape. This last part of the report studies if the Parc Fluvial del Túria is a good case study for the analyzed topic.

1. INTRODUCCIÓ

El present treball pretén aprofundir en l'estudi dels aspectes socials i econòmics de l'ús recreatiu dels corredors verds ubicats en l'entorn d'àrees metropolitanes.

La intenció és aprofundir en l'estudi de l'ús recreatiu que es fa d'aquests espais, en com les persones els entenen i els utilitzen, i en com aquests aspectes influeixen a l'hora de fer una proposta de gestió recreativa, és a dir, de la gestió dels visitants. Així la conservació d'aquestes infraestructures verdes s'abordarà a través de la gestió recreativa per evitar un impacte negatiu durant les visites, però no en el sentit de proposar reforestacions, plans de gestió de recursos, etc. o altres vessants purament ecològiques, que han segut i són degudament tractades en el camp de la biologia, l'ecologia i l'urbanisme.

La metodologia que s'ha decidit utilitzar en aquest estudi ha segut enfocar la recerca des de les dues vessants que convergeixen en la gestió recreativa als corredors verds urbans¹, és a dir, per una banda es farà un estudi exhaustiu enfocat en els corredors verds ubicats en entorns metropolitanos (què són, per a què aprofiten, com els entenem, etc.) i per l'altra s'intentarà analitzar la gestió recreativa i les ferramentes que aquesta ens proporciona en general per a, més endavant, intentar identificar quines són les més adequades per a aplicar-les als corredors verds així com intentar proposar-ne de noves. Aquesta decisió naix del fet que, tal i com vorem al llarg d'aquest treball, els precedents bibliogràfics de la gestió recreativa en corredors verds ubicats en l'entorn d'àrees metropolitanes són escassos.

Aquest treball té els seus orígens en diversos estudis que van començar l'any 2009 per investigadores dedicades d el Grup de Cartografia, Geodèsia i Tecnologies GNSS, adscrit al Departament d'Enginyeria Cartogràfica, Geodèsia i Fotogrametria de la Universitat Politècnica de València, i que han culminat amb la formació rebuda en el Màster d'Economia Agroalimentària i del Medi Ambient del Departament d'Economia i Ciències Socials.

¹ D'ara endavant, sempre que s'escriga "corredor verd" s'estarà fent referència als corredors verds urbans, utilitzant indistintament les dues expressions.

2. OBJECTIUS DEL PRESENT ESTUDI

Aquest estudi pretén ser un primer pas en la proposta d'un sistema de gestió recreativa enfocat a satisfer les necessitats dels corredors verds urbans, entesos aquests com a espais oberts que connecten ecosistemes, bens culturals o llocs històrics entre ells i amb àrees poblades, sovint a través de rius, oferint a més espais per a l'oci. Normalment aquests espais no disposen de documents de gestió recreativa per ser entesos com a vies de comunicació o com a zones de transició o esbarjo, sense arribar a la consideració d'espais naturals "dignes" de protecció legal, donada la seua proximitat a les ciutats.

D'aquesta manera, els objectius del present estudi els podem resumir en:

1. Analitzar quin paper desenvolupen els corredors verds actualment així com l'estat de la seua gestió recreativa.
2. Com està enfocada actualment la gestió recreativa i si les ferramentes que aquesta disciplina ens proporciona són aplicables als corredors verds.
3. Fer un anàlisi del Parc Fluvial del Túria per tal de veure si aquest corredor verd és un bon cas d'estudi per al tema que ens ocupa. Així mateix, donar un primer esbós del perfil de visitant que acull aquest espai i per on podrien anar encaminades les línies generals per a la seua gestió.

3. ELS CORREDORS VERDS

3.1 EL CONCEPTE EUROPEU DE CORREDOR VERD

Cal dir en primer lloc, que tal i com ens recorda Fabos (1995) segons a quina part del món ens trobem, el concepte de corredor verd utilitza diferents noms. Mentre que a Europa li diem *corredor verd* o *green corridor*, als Estats Units s'utilitza el terme *greenways* que a Europa fa referència a les vies verdes, és a dir, vies de comunicació autònomes per al tràfic no motoritzat, desenvolupades amb els objectius d'integrar la instal·lació i augmentar el valor mediambiental i la qualitat de vida del lloc on s'hi troben. En aquest estudi parlarem de corredors verds, per entendre aquest concepte més integrador i ampli que el de via verda.

3.2 EL CONCEPTE DE CORREDOR VERD AL LLARG DE LA HISTÒRIA

Fent una ullada enrere a través de la bibliografia, trobem varies propostes pel que fa al naixement d'aquest terme: al seu llibre *Greenways for America*, Charles Little (1990) proposa que els orígens del terme *corredor verd* els trobem al segle XIX com una

Aspectes socials i recreatius dels corredors verds urbans de l'àrea metropolitana de València

barreja entre *parkway* i el terme anglès *greenbelt*. En Little atribueix l'ús d'aquest concepte per primera vegada tal i com el coneixem avui, a l'urbanista americà William Whyte, que va passar 16 anys estudiant el comportament dels usuaris dels parcs urbans i el 1959 va escriure *Securing Open Space for Urban America: Conservation Easements*.

En Charles Beveridge, al seu llibre *Frederick Law Olmsted: Designing the American Landscape* (1995) assenyala en Olmsted com al primer en proposar aquest terme en *Park and Piedmont Way Plan* (1865) (Figura 1) que incloïa un enllaç entre el campus del *College of California* (Berkeley) i la ciutat d'Oakland als EUA. Cal remarcar també que tot i ser un personatge molt present a les bibliografies, en Olmsted tingué contemporanis i deixebles com Charles Eliot, Horace William S. Cleveland i George E. Kesler entre d'altres que van treballar aquest camp (Newton, 1971).

Figura 1: Piedmont Way cap al 1880 (© Friends of Piedmont Way)

De fet Olmsted (1822-1903) va dissenyar nombrosos parcs urbans que alhora va interconnectar entre ells i amb espais verds fora de les ciutats, com ara el sistema de parcs de Buffalo (New York) o el de Louisville (Kentucky) que compta amb 18 parcs i 6 corredors que els connecten (Louisville Olmsted Parks Conservancy, 2008). Olmsted definia el sistema de parcs com "... una sèrie de parcs i zones d'esbarjo mútuament complementaris dispersats àmpliament per l'àrea metropolitana, constituint en conjunt un servei d'esbarjo deliberada i àmpliament dissenyat per a cobrir, de forma equilibrada, les necessitats previsibles de la població metropolitana" (Doell i Fitzgerald, 1954). El disseny que va fer corresponia a la seva idea que els ciutadans necessiten tenir accés a la natura com a via d'escapament de l'estrès de la ciutat.

El propi White (1964) ens deia d'Olmsted que probablement fou el primer urbanista americà a utilitzar un riu com escenari per a un sistema de parcs, en el seu disseny per al *Riverside* (Chicago) durant els anys 60 del segle XIX.

Pel que fa al context europeu, es pot dir que a principis del segle XX Europa mirava cap a l'urbanisme Americà. De fet els primers projectistes de corredors verds que hi havia el 1920 tenien modestes idees sobre el potencial d'aquests espais, sent el Congrés Internacional sobre Planificació Urbanística que tingué lloc en Amsterdam el 1924 un moment important pel que fa al desenvolupament de la visió dels urbanistes sobre la conservació de la natura (Jongman, 1995). Idees o conceptes com el desenvolupament de corredors verds o la connexió de parcs urbans amb àrees rurals encaixaren així definitivament en el context europeu.

Plans com el *Linear park system for Boston* de l'Olmsted i la connexió amb espais verds més grans de Charles Eliot, que integraren el medi rural i l'urbà foren inspiradors per a Europa, suposant una gran influència per als urbanistes de l'època (Van de Valk, 1982; Little, 1990; Fabos, 1991), estretant la relació entre el moviment per la conservació de la natura i l'urbanisme.

Amb el pas del temps, la vessant d'esbarjo anà prenent més força en els corredors verds més enllà de la funció de connexió (Cranz, 1982). El 1928 Lebert Howard Weir (secretari de la *Playground and Recreational Association of America*) al seu llibre *Parks: A Manual of Municipal and County Parks* va classificar els objectius d'esbarjo dels parcs i els corredors verds en 7 categories. Seguint l'ètica grega per a la "bona vida" un programa d'esbarjo hauria de cobrir els següents interessos personals (Doell i Fitzgerald, 1954):

1. Activitat física
2. Creativitat
3. Aprenentatge sobre el món natural
4. Comunicació
5. Expressió de sentiments, emocions
6. Lloc de trobada
7. Interès fonamental en un subjacent "poder superior"

Uns anys després, el 1970 concretament, l'arquitecte paisatgista Phil Lewis va encunyar el terme *E-ways*, justificant la seua decisió pel que fa al canvi de nom en les principals funcions que els atorgava:

1. Mediambiental (*Environmental*)
2. Ecològica (*Ecological*)
3. Educativa (*Educational*)
4. Exercici (*Exercise*)

És important ressaltar que en Lewis destacaria per ser pioner el 1964 en l'elaboració de mapes temàtics de corredors mediambientals on senyalitzava el patrimoni natural.

Una cinquena funció, *Expression*, seria proposada per A. Bischoff el 1995 en referència a la funció d'Expressivitat dels corredors verds. Pretenia definir la feina que aquests espais cobreixen en quant l'expressió de la cultura, el patriotisme (fent referència als *Emergency War Gardens* també anomenats *Victory Gardens*, un projecte encetat durant la 2a Guerra Mundial als EUA per promoure la creació de petits horts urbans per a l'autoabastiment de les famílies americanes). També ens parla de l'expressió personal (en quant a la interacció de les persones quan gaudeixen d'aquest espai), l'expressió commemorativa o l'expressió política entre d'altres.

Pel que fa al significat més actual d'aquest terme, indubtablement cal citar en Little (1990) quan va definir els corredors verds a través de les seues funcions, classificant-los en 5 grups diferents:

1. Urbans de ribera o que segueixen el curs d'un riu
2. Corredors verds d'esbarjo
3. Corredors ecològics (importants per a la seua funció ecològica)
4. Rutes històriques i paisatgístiques
5. Conjunt o xarxa de camins

El 1994 el número especial de la revista *Landscape and Urban Planning* va estar dedicat al fenomen dels corredors verds i la seua evolució al llarg de la història. Així van classificar els corredors verds en (Fabos, 1995):

1. Corredors ecològics: la majoria segueixen rius, zones costaneres o muntanyoses. Conserven la biodiversitat i suposen un corredor per a la fauna en les rutes migratòries.

2. Vies verdes d'esbarjo: on xarxes de senders i àrees recreatives relacionades amb l'aigua i els seus recursos ens porten a través de paisatges diversos. Poden ser urbans o rurals i d'escala local, regional, nacional o internacional.
3. Corredors verds amb patrimoni històric i cultural: suposen un espai d'esbargiment, educatiu, paisatgístic i que dóna beneficis econòmics i atrau el turisme. Ofereixen un entorn d'alta qualitat per als barris limítrofes. Donen cabuda als recursos hídrics i prevenen inundacions i són una via alternativa per al desplaçament diari (bicis, vianants) i a més ofereixen vehicles per a l'expressió, entre altres possibilitats.

Amb el pas dels anys, tal i com s'ha comentat abans, s'ha vist que realment els corredors verds, siguen com siguen, són un espai on la funció social i l'ecològica convergeixen (Figura 2):

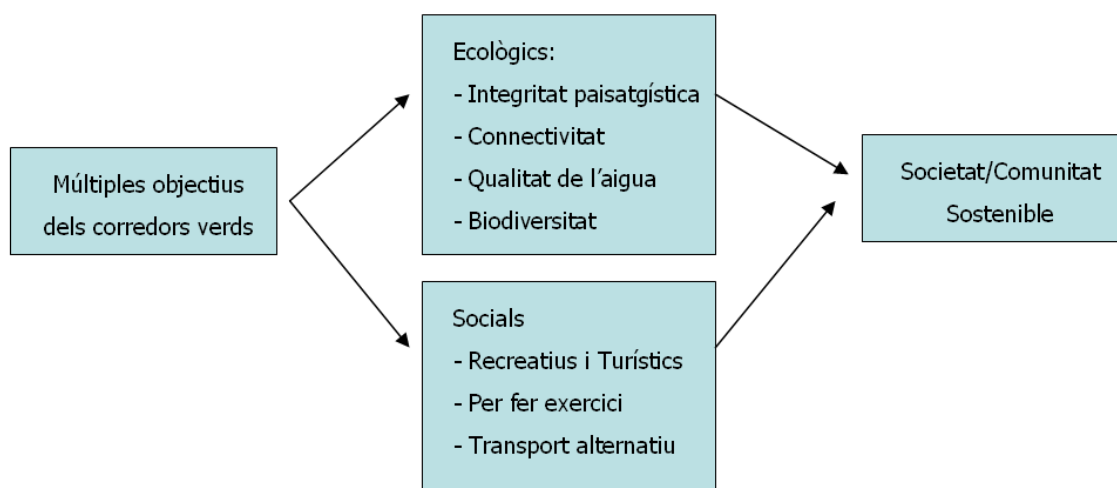

Figura 2: Contribució dels corredors verds al desenvolupament sostenible d'una societat (Chon, 2004)

Sense oblidar açò i per tal d'esclarir o limitar un poc més l'àrea de recerca, el present treball tractarà d'aprofundir en la gestió recreativa dels corredors verds que responen a la classificació 2 i 3 que acabem de comentar fa la revista *Landscape and Urban Planning*, en entendre que els corredors verds que tenen una funció principalment ecològica no solen estar en entorns urbans, que és un dels factors més importants, tal i com vorem més endavant, en determinar una gran afluència de visitants en un corredor verd.

3.3 GESTIONANT ELS CORREDORS VERDS

Cal destacar que tota la bibliografia revisada fins ara, fa referència al disseny de corredors verds perquè la gestió recreativa en aquestes infraestructures verdes ha patit un buit bibliogràfic, si la comparem amb qüestions com el disseny o la planificació. Tot i que arreu del món hi ha alguns corredors verds que han desenvolupat un pla propi de gestió en el que han tractat la qüestió dels visitants i les seues necessitats i impactes, a nivell acadèmic no s'ha fet un estudi complet per tractar el tema en profunditat o intentar proposar una sèrie de ferramentes especialment dissenyades en aquesta vessant de la gestió. Per això tal i com veurem més endavant, des del present estudi s'ha optat per fer un anàlisi de casos pràctics arreu del món en forma de plans de gestió de corredors verds (Annex 1). Per intentar suplir aquesta manca de bibliografia i per tant de marc teòric pel que fa a la gestió recreativa en aquestes infraestructures verdes, s'ha obert una segona línia de recerca de cara a la gestió recreativa en altres espais verds. L'objectiu és identificar quines ferramentes poden ser extrapolades al nostre camp d'estudi i de quina forma hauria de fer-se aquesta adaptació per tal d'encaixar les noves necessitats amb les ferramentes ja existents, així com intentar proposar-ne de noves.

Tot i que no aborda la gestió recreativa, i sols tracta la gestió *pura* (és a dir de la infraestructura en si) dels corredors verds, un cop més cal citar Little (1990) quan ens proposa 3 formes bàsiques d'abordar la gestió dels corredors verds, ja que el sistema d'organització que suggereix pot ser reproduït en la vessant dels visitants:

- A) A través d'una agència governamental que faça la gestió i el treball de camp a través d'una comissió que assumisca la total responsabilitat de manteniment.
- B) Mitjançant una organització privada sense ànim de lucre.
- C) A través d'una combinació d'ambdues, amb una associació governamental-grups privats amb un únic propòsit, crear una fundació del corredor verd que siga públicament oficial. Aquest enfocament evita els desavantatges de la falta d'autoritat associada alguns cops amb les fundacions privades i permet l'ús dels poders governamentals per a assegurar el millor ús dels fons públics. Proporcionant autoritat per a la construcció i manteniment del sender.

Un altre llibre molt complet en aquest aspecte (en quant a la gestió *pura*) és el de Ryan et al. (1993) que aborda la gestió dels corredors verds i malgrat deixar de banda la vessant recreativa i de gestió d'usuaris, ja ens parla una mica del disseny pensant en

els interessos dels futurs usuaris (pensant que seran molt diversos) i en la gestió posterior.

Pel que fa al nostre entorn més proper trobem alguna publicació com ara la que va editar la Generalitat Valenciana el 1999 i va escriure Villanova, que ens parla sobre la planificació i el disseny de corredors verds al País Valencià, tot i que un cop més no fa referència a la gestió recreativa.

4. LA GESTIÓ RECREATIVA DELS ESPAIS VERDS. ELS PLANS D'ÚS PÚBLIC

4.1 QUÈ ÉS I PER A QUÈ APROFITA UN PLA D'ÚS PÚBLIC

L'ús públic és un concepte que té a veure amb l'ordenació i la regulació de les activitats recreatives que l'administració porta a terme en un espai natural, rural o urbà (Morant, 2007). Aquest concepte ha estat tradicionalment lligat als Parcs Naturals ja que fou en aquests entorns on primer es veié la necessitat de regular les activitats que els visitants hi desenvolupaven. Així l'Organisme Autònom de Parcs Nacionals que pertany al Ministeri d'Agricultura, Alimentació i Medi Ambient, explica que és el "conjunt de pràctiques i activitats que es deriven de l'ús per part de les persones que acudeixen als espais protegits, individual o col·lectivament, de forma espontània o organitzada, amb la finalitat de gaudir dels seus valors naturals, ambientals, estètics, paisatgístics o culturals".

EUROPARC que és una organització de la que participen les institucions implicades en la planificació i gestió dels espais protegits a Europa - el defineix com el "conjunt d'equipaments, activitats i serveis que, independentment de qui els gestione, deu portar a terme l'administració de l'espai natural protegit amb la finalitat d'apropar els visitants als seus valors naturals i culturals, de forma ordenada i segura, que garantisca la conservació i difusió d'aquests a través de la informació, l'educació i la interpretació ambiental" (2000).

Gruber i Benayas (2002) el descriuen com al "conjunt d'activitats, serveis i instal·lacions en espais naturals, amb la finalitat d'apropar als visitants i habitants als seus valors naturals i culturals, d'una forma ordenada que garantisca la conservació d'aquests recursos a través de missatges educatius, utilitzant la interpretació del patrimoni com a estratègia de comunicació i alhora garantisca i promoga el desenvolupament sostenible de l'espai".

En un principi l'ús públic i tot allò relacionat amb la gestió recreativa i de les activitats recreatives en general, neix associat als Espais Naturals Protegits. No obstant amb el pas del temps i l'augment del turisme en altres llocs, la gestió recreativa ha arribat a altres indrets. Com a exemple podem citar el Lloc Patrimoni Alhambra, Generalife i Albayzín en Granada, o el Lloc Patrimoni de la Humanitat Petra (Jordània).

Un bon PUP haurà de fer èmfasi en intentar canviar les actituds i comportaments dels visitants, per tal que aquests siguin respectuosos amb el medi i amb la resta de persones que visiten l'espai. Aquest objectiu és molt important ja que més enllà de la gestió que fem d'un espai i de la normativa o regulació, l'últim en decidir com comportar-s'hi és el propi visitant.

En resum el PUP ha de regular les activitats portades a terme pels visitants que acudeixen a un espai per tal de (Morales i Guerra, 1996):

1. Canalitzar adequadament el flux de visitants i millorar l'ús que es fa de l'espai
2. Disminuir l'impacte derivat de les activitats d'ús públic
3. Rendibilitzar l'esforç de comunicació i per tant l'obtenció d'unes actituds desitjables per part dels visitants
4. Millorar la imatge de la institució encarregada de la gestió de l'espai
5. Obtenir un major recolzament i comprensió públics a tota la gestió de conservació

En qualsevol cas però, un PUP s'ha d'encarregar de gestionar els visitants actuals i els potencials.

A l'Estat espanyol no es va començar a implantar realment la gestió recreativa fins la dècada dels anys 80 del segle XX (EUROPARC-España, 2000). De tota manera és necessari recalcar que encara existeix un dèficit de PUPs ja que de 1.684 espais protegits que hi havia a tot l'Estat el 2011, sols en 54 Parcs tenien un PUP aprovat. En quant a la resta d'Europa, els primers països que van tenir figures de protecció i plans de gestió van ser, junt a l'Estat espanyol, Suïssa i Suècia.

També cal parlar en aquest apartat del *United States National Park Service* (NPS) la organització nord americana que depèn del Departament d'Interior i que s'encarrega de protegir, preservar i interpretar els parcs nacionals dels EUA. Aquesta organització es considera un referent mundial pel que fa a la gestió recreativa als Espais Naturals Protegits (ENP) i fou creada el 1916. Als EUA la regulació dels visitants i les seues

activitats es fa a través dels *Master Plan*, uns Plans de Gestió globals que solen tenir un apartat dedicat a la gestió recreativa.

4.2 ACTIVITATS A REGULAR PER UN PLÀ D'ÚS PÚBLIC

Els PUP han de regular les activitats que els visitants desenvolupen en l'espai objecte de la regulació. Viñals i Bernabé (1999) presenten una classificació de les activitats que els visitants fan a un espai natural o cultural en 3 categories:

- a) Lúdiques: aquestes activitats són, per natura, generalistes i busquen en l'esbarjo compensacions tant de tipus físic (passejos, aire pur, descans, etc.), estètiques (contemplació del paisatge i bellesa natural o obres d'art, etc.), creatives (pintura, escriptura, etc.), intel·lectuals (estudi de la geologia, biologia, arqueologia, etc.) i socials (trobades familiars, grups d'amics, etc.) o que supose una experiència en ambients diferents als habituals. Els practicants no necessiten cap habilitat especial per portar-les a terme.
- b) Esportiu-aventureres: inclouen la pràctica d'esports i aquelles llurs desenvolupament implica un cert risc per a qui les practica. Es tracta d'activitats classificades com a especialitzades a molt especialitzades per a les que cal certa preparació física i/o tècnica.
- c) Interpretatiu-educatives: van més enllà de la simple informació al practicants, persegueixen incentivar-lo o estimular-lo en el coneixement del recurs-attractiu. Tenen una clara vocació educativa i són les que configuren bàsicament l'oferta de sectors com ara l'ecoturisme, l'agroturisme i el turisme intel·lectual. Són les idònies per desenvolupar als espais sensibles ja que són les menys agressives i impactants per al medi i les més respectuoses amb les poblacions residents. Per tant són les que s'assimilen millor al concepte de sostenibilitat. Les activitats interpretatives són de caràcter especialitzat a molt especialitzat, depenent del tipus d'activitat, però el requeriment bàsic per poder-les desenvolupar, a diferència del cas anterior, no és la preparació física sinó la voluntat i l'interès per portar-les a terme.

Per tal de desenvolupar aquestes activitats de manera satisfactòria els visitants han de tenir cobertes unes necessitats bàsiques o mínimes. Per establir aquestes necessitats podem fer servir la classificació de necessitats humanes que en Maslow va establir el 1954:

1. Fisiològiques: menjar, exercici, descans, evacuació, etc.
2. De seguretat: estabilitat, protecció, etc.
3. De pertinença i amor: sentir-se apreciat, membre d'un grup o societat.
4. D'autoestima: realització, assoliment de fites, independència i llibertat, estatus.
5. D'actualització: necessitat de desenvolupar nous sistemes de valors.
6. De conèixer i comprendre: sistematitzar, organitzar i analitzar i satisfer la curiositat.
7. Estètiques: per la bellesa, l'harmonia, etc.

Dins d'aquest ventall de necessitats, mitjançant la gestió de l'ús públic hauríem de ser capaços de satisfer les següents per tal que els nostres visitants puguen gaudir d'una experiència satisfactòria (l'listat adaptat dels treballs realitzats per: IBI Group, 1981 i Morales i Guerra, 1996):

- Fisiològiques: encara que al propi espai no disposem d'instal·lacions per cobrir aquestes necessitats, si que hauríem d'indicar on les poden trobar (direcció i distància aproximada).
- De seguretat: donant la benvinguda, orientant i introduint gradualment al visitant al nou entorn. S'ha de donar informació clara i les recomanacions necessàries per a desenvolupar les activitats previstes. En el cas que es puguen realitzar activitats perilloses s'ha d'indicar clarament el nivell de dificultat i si es donés el cas, recomanar insistentment a aquells que no puguen enfrontar-s'hi que no ho facen. De fet la seguretat és un dels principals components del confort psicològic dels visitants i per tant de la valoració final que aquests faran de la visita en acabar (Viñals, Morant i Alonso-Monasterio, 2010).
- De pertinença i amor: proporcionant programes i activitats de participació en grup. Facilitant la possibilitat d'interacció social informal en combinació amb programes interpretatius o d'un altre tipus. En cas que hi haja personal de cara al públic, que tinga un tracte personal i humà. És molt important que els visitants se senten identificats amb l'espai i el senten propi per a que el seu comportament siga respectuós i adequat.
- D'autoestima: estimulament la participació en activitats recreatives. Facilitar l'autodescobriment. Evitar les normes innecessàries.

- D'actualització: explicant la diversitat de possibilitats en un sistema de parcs. Proporcionant uns serveis interpretatius per a una àmplia gamma d'interessos i nivells de participació.
- De conèixer i comprendre: proporcionant serveis didàctics, interpretatius i informatius per a un ampli ventall d'interessos i nivells. Proporcionant activitats que complementen a les "escolars" o d'altres nivells d'ensenyament formal. És imprescindible no donar informació falsa als visitants: totes les expectatives incompletes seran motiu de frustració justificada dels visitants.
- Necessitats estètiques: oferint unes instal·lacions que mantinguen una estètica d'acord amb l'entorn. Inclouent als programes elements arquitectònics i d'altre tipus construïts per l'ésser humà (artesanía, enginyeria mil·lenària, etc.) a més dels paisatgístics i naturalistes, i al·ludint als seus valors estètics.

5. FERRAMENTES DE L'ÚS PÚBLIC

Les ferramentes de l'ús públic tenen com a objectiu permetre que els visitants gaudisquen dels espais on s'aplicaran, promovent la conservació del medi. A més també intentaran que tot allò aprés a l'espai visitat siga traslladat al dia a dia dels visitants, més enllà de l'espai físic on es desenvoluparan aquestes eines.

Les ferramentes o recursos a través dels quals es vertebra un PUP les podem classificar de la següent forma (Viñals, 2009):

- De preparació: totes les que tenen a veure amb la preparació dels recursos per a ser utilitzats en la visita. En aquest grup entrarien totes les accions encaminades a posar en valor un espai, com ara l'organització territorial de l'ús públic (zonificació, accessos, ordenació d'usos, anàlisi de compatibilitat d'activitats, etc.), l'inventari i valoració dels recursos recreatius, l'adequació i restauració per a la visita, etc.
- De gestió de visitants: càlcul de la capacitat de càrrega recreativa a través de l'elaboració d'estudis de freqüentació, dels punts de congestió i de la realització d'un bon patró de la visita de l'espai en qüestió, entre d'altres. Un segon grup dins d'aquest conjunt de ferramentes seria les enquestes per a l'elaboració del perfil del visitant i les enquestes de confort psicològic, i de

satisfacció. El Codi de Conducta Ètica, que tracta de mostrar als visitants quin comportament s'espera d'ells durant la seua estada.

- De participació amb la comunitat local: creació de fundacions, processos de participació pública, associacions amb els agents locals, etc.
- De sensibilització sobre la conservació de l'espai: la interpretació del patrimoni i l'educació ambiental. Podrem desenvolupar tot el seu potencial a través dels programes d'interpretació temàtica que elaborem i del disseny de les activitats i equipaments que volem acollir al nostre espai.
- De comunicació estratègica: tot allò encaminat a diferenciar el nostre espai de la resta. La imatge de marca, els mapes, tríptics, webs, audiovisuals, etc.

Les fases a través de les quals s'ha de desenvolupar un PUP les resumeix Donat (2002) al següent quadre (Figura 3):

1. PREPARATÒRIA
Definició dels objectius estratègics del Pla Elecció de la metodologia de treball Recollida de la documentació existent que tinga incidència sobre el Pla
2. ANÀLISIS I DIAGNÒSTIC
Anàlisi del perfil del visitant
3. FORMULACIÓ DEL PLA
Definició del missatge i identificació dels mitjans comunicatius Campanyes de sensibilització Codis de conducta ètica Disseny de programes
4. IMPLANTACIÓ DEL PLA
Determinació d'un òrgan executor
5. AVALUACIÓ DEL PLA
Avaluació del grau de compliment de les actuacions del Pla Avaluació dels resultats del Pla Enquesta de satisfacció de visitants

Figura 3: Fases en la realització d'un pla de gestió recreativa.

La majoria de PUPs que hi ha implantats actualment als ENP segurament segueixen aquest esquema. És ara el moment de fer èmfasi en una ferramenta molt important en la gestió recreativa als ENP tal i com vorem més endavant: la interpretació. Per tal de

fer un anàlisi més profund, farem una parada en l'apartat (3) "Formulació del Pla". Dintre d'aquest apartat, la interpretació prendrà un paper especialment important. Per entendre millor què és la interpretació ens podem recolzar en les definicions d'entitats com ara l'Associació per a la Interpretació del Patrimoni (AIP) que ens diu que "la interpretació del patrimoni (natural o cultural) és l'art de revelar in situ el significat del llegat natural i cultural al públic que visita aquests llocs en el seu temps d'oci". El *US National Park Service* (NPS) ens parla de la interpretació com al "procés de proporcionar a cada visitant la possibilitat de connectar personalment amb un espai. Cada individu pot connectar amb l'espai de diferent manera... alguns poden no connectar immediatament, però tothom deuria tenir una oportunitat per explorar com aquest espai especial és significatiu per a ell/a". Amb aquesta definició el NPS introdueix expressions més profundes o espirituals com ara "connectar amb un espai" que a priori ens poden sobtar, però són molt importants en el camp de la interpretació, ja que al final es tracta de crear emocions en el públic per tal que senta l'espai com a seu i entenga la importància i la necessitat de conservar-lo. Aquests conceptes es veuen reforçats en certa mesura per les hipòtesis defensades per en Chon (2004) a la seua tesi, quan ens parla de l'agradabilitat o l'excitació que ens provoca un corredor verd, ja que són conceptes emocionals i personals.

Altres autors com Morales (1998) ens expliquen que la interpretació del patrimoni efectiva és un procés creatiu de comunicació estratègica, que produeix connexions intel·lectuals i emocionals entre el visitant i el recurs, per a que el visitant l'aprecie i el gaudisca.

6. ENS APROFITEN LES FERRAMENTES TRADICIONALS DE LA GESTIÓ RECREATIVA?

En els apartats anteriors hem pogut veure què és un corredor verd per una banda i per l'altra, quines són les ferramentes de l'ús públic que hi ha actualment disponibles en el món de la gestió de les activitats recreatives.

Un cop vistes les eines de què disposem a priori, la pregunta de la que partim és si aquestes podrien ser aplicables als corredors verds tal i com les coneixem fins ara. En aquest sentit hem de tenir en compte que la ferramenta principal en la que es recolza avui dia la gestió recreativa és la interpretació, ja que en parlar d'espais amb grans dimensions, és impossible tindre vigilants a cada racó de manera que cal confiar en que es comportaran adequadament de forma autònoma perquè estan conscienciats.

Aspectes socials i recreatius dels corredors verds urbans de l'àrea metropolitana de València

Per tal de respondre aquesta incògnita sobre les ferramentes més adequades, cal veure quins són els visitants que normalment "són gestionats" a través d'aquestes eines, com visiten l'espai i quines són les seues actituds i motivacions.

7. PROPOSTA DE CAS D'ESTUDI: EL PARC FLUVIAL DEL TÚRIA COM A MODEL

A continuació s'estudiarà si el Parc Fluvial del Túria és un espai adequat per a utilitzar-lo com a cas d'estudi, és a dir, si és representatiu d'un corredor verd urbà. Es tracta de buscar quines són les ferramentes usades arreu del món i veure quines encaixarien millor en la gestió recreativa en corredors verds a través de la seua implementació en el Parc Fluvial del Túria, per tal de poder extrapolar aquest resultat a un cas general.

7.1 DESCRIPCIÓ DE L'ESPAI

El corredor verd format pel Parc Fluvial del Túria ocupa els últims 30 km del curs del riu, connectant les poblacions de Vilamarxant, Benaguasil, Riba-roja de Túria, L'Eliana, Paterna, Manises, Quart de Poblet, Mislata i València (Figura 4). En l'Annex 2 trobem informació sobre el patrimoni natural i cultural, així com el procés de restauració portat a terme per la Confederació Hidrogràfica del Xúquer.

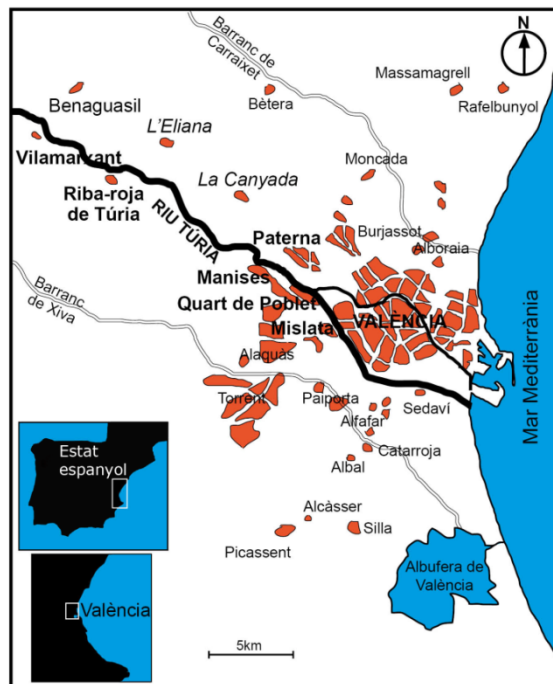

Figura 4: Senda per on discorre el Parc Fluvial del Túria

Pel que fa a la forma i ubicació del PFT (connexió de nuclis urbans i proximitat a aquests) i al seu contingut (paisatges diferents, fauna i flora i patrimoni natural i cultural), en principi és un bon cas d'estudi per al nostre treball, ja que s'hi troben les dues funcions comentades adés: la funció social com a lloc de trobada i d'esbarjo i l'ecològica com a hàbitat de la fauna i la flora.

Seguidament s'estudiarà el tipus de visitants que hi acudeixen majoritàriament per veure si realment aquest espai és representatiu de la resta de corredors verds urbans i si el nombre de visitants és elevat o no, marcant llavors la necessitat de proposar un programa de gestió.

7.2 DESCRIPCIÓ DELS VISITANTS DEL PARC FLUVIAL DEL TÚRIA

En l'Annex 3 es pot consultar tota la informació en relació al disseny de l'enquesta i de la campanya d'enquestes portada a terme per a l'elaboració del present estudi.

7.2.1 PERFIL DELS VISITANTS DEL PARC FLUVIAL

De les dades recopilades de la secció (1) de l'enquesta en relació la informació personal, hem pogut esbossar el següent perfil del visitant del PFT (Taula 1).

Sexe	Freqüència	%	Nivell d'estudis	Freqüència	%
Home	1221	62.6	Cap	47	2.4
Dona	732	37.4	Primària	580	29.7
Edat	Freqüència	%	Secundària	730	37.4
<14	174	8.9	Universitaris	596	30.5
14-18	77	3.9	Treball	Freqüència	%
19-25	173	8.9	Estudiant	294	15.1
26-35	483	24.7	Sector primari	22	1.1
36-50	721	36.9	Sector terciari	883	45.2
51-65	252	12.9	Sector secundari	373	19.1
>65	73	3.7	Jubilat/ada	171	8.8
			Altres	210	10.8

Taula 1: Perfil del visitant del Parc Fluvial del Túria

La majoria dels usuaris del parc són homes, d'entre 36 i 50 anys, treballen al sector serveis i tenen estudis secundaris. Probablement, i com veurem més endavant,

aquestes característiques determinaran quines són les principals activitats desenvolupades al Parc. De fet autors com Roovers et al. (2002) van escriure sobre com les característiques o el perfil del visitant són les que ens donaran o ens ajudaran molt en la determinació de les activitats recreatives del parc en qüestió.

És també destacable el fet que quan els enquestats eren preguntats sobre temes relacionats amb la sensació de seguretat al Parc, la majoria contestaven que no se sentien insegurs o no pensaven que fos un lloc insegur durant les hores de dia. En canvi, els resultats ens indiquen que sols el 6.3% de les dones que visiten l'espai ho fan soles, front el 25.0% dels homes, de manera que el gènere influeix en el patró de la visita. De fet, són moltes les enquestes fetes en altres parcs que parlen de la sensació dels residents pel que fa a la inseguretat, associades al vandalisme i la por al crim en llocs poc concorreguts (Melbourne Parcs, 1983; Grahn, 1985; Bixler i Floyd, 1997).

Molts dels visitants (85.8%) arriben des dels pobles que limiten amb el PFT. A l'hora de valorar aquest percentatge s'ha de tenir en compte que el Parc limita amb moltes poblacions i que durant la campanya d'enquestes el Parc o no s'havia inaugurat o acabava d'inaugurar-se, i per tant no era molt conegut més enllà de les seues "fronteres". Per altra banda el fet que la majoria dels visitants siguen de les rodalies del corredor verd li dóna al Parc un caire bastant urbà.

El fet que la majoria de visitants acudisquen al lloc des dels pobles veïns podria ser un avantatge de cara a implementar campanyes o polítiques de conscienciació ambiental i participació pública, donada l'estreta relació entre els visitants i el corredor verd. Hi ha molts exemples de campanyes de participació pública en corredors que connecten àrees urbanes que han tingut èxit: els *River User Groups* o els *Action Groups* al Tàmesis (Anglaterra) i el treball de voluntariat desenvolupat dins el pla de gestió del *Thames Landscape Strategy Management Plan* (2007), en el que estan incloses específicament les tasques que es desenvolupen a través de campanyes de voluntariat, i que van des de desbrossar, recollida de residus, aclariment de boscos, poda o eliminació d'espècies invasores fins a la restauració de les instal·lacions, arribant a comptabilitzar fins a 250,000 hores de treball voluntari els darrers 14 anys, realitzant projectes en Molesey, Kingston, Teddington, Ham, Twickenham, Richmond, Kew i Brentford. Els voluntaris són gent que viu pels voltants i també persones que tenen negocis a prop del corredor o que treballen en les administracions implicades².

² www.thames-landscape-strategy.org.uk/projects (accés 09/04/2015)

Pel que fa a les activitats desenvolupades al PFT, aclarir que els enquestats normalment acudeixen al Parc a desenvolupar més d'una activitat i per tant, en emplenar l'enquesta, marcaven més d'una opció.

Les activitats pedestres són les més populars al Parc (82.2%), incloent en aquest grup la gent que passeja, que passeja el gos i els que van a córrer. En segon lloc tenim les activitats amb la bicicleta (62.4%) (Taula 2):

Activitats	Percentatge (%)
Passejar	57.0
Bicicleta de muntanya	35.9
Passejar amb la bici	26.5
Passejar el gos	13.1
Córrer	12.1
Picnic	11.5
Pescar	6.6
Recol·lectar fruits	6.4
Muntar a cavall	3.1
Observar la natura	2.8
Fer fotos	2.3
Banyar-se	1.6
Prendre el sol	1.1
Llegir	0.8
Altres	0.2
Dibuixar	0.1

Taula 2: Activitats desenvolupades pels visitants al Parc Fluvial del Túria

L'elevat nombre de gent que acudeix al Parc a passejar és bastant previsible: tal i com conclouen molts autors, passejar és internacionalment l'activitat més important pel que fa a l'esbarjo en boscos (Lindhagen, 1996; Guyer & Polland, 1997; Roovers et al., 2002). Els que passegen per plaer i els que passegen el gos (sumen en total 70.1%), poden agrupar-se dins el grup "recreació i entreteniment".

Pel que fa al grup d'usuaris que van en bici, cal destacar que una de les raons d'aquesta elevada afluència resideix segurament en les característiques del sender: la llargària (quasi 30 km) i el material amb el que s'ha executat la senda sumat al fet que és un espai lliure de vehicles a motor fan aquest corredor verd un espai idoni per a la pràctica de l'esport amb bicicleta. En aquest sentit cal dir que molts corredors verds arreu del món comparteixen aquesta característica (camí llarg lliure de vehicles a

motor envoltat d'un paisatge natural) i per tant gran part dels usuaris que hi acudeixen ho fan per practicar aquest esport.

Un altre tipus d'usuari que crida l'atenció per ser bastant nombrós, és el que acudeix al Parc per practicar esport, i que a més ho fa molt assíduament. En aquest grup entrarien els que practiquen bicicleta de muntanya (35.9%) i els que van a córrer (12.1%). Aquest perfil fou tipificat per Corbett el 2006 com als usuaris *more-more*, per parlar d'aquelles persones que practiquen esport de forma quasi obsessiva, probablement per compensar jornades laborals llargues, practicant una activitat que implique esforç físic en el seu temps lliure.

També cal parlar sobre el 3.1 % d'usuaris que acudeixen al PFT per muntar a cavall. Tot i que no representen un grup molt gran entre el total d'usuaris si que són un col·lectiu molt visible, que s'ha de tenir molt en compte a l'hora de pensar en la gestió recreativa. De fet el *National Park Service* ha desenvolupat un codi d'etiqueta per a aquelles situacions en que un espai és compartit per ciclistes, usuaris a peu i usuaris a cavall (Figura 5).

Figura 5: Codi d'etiqueta o cortesia de pas (© *National Park Service*)

Pel que fa a la pràctica de varies activitats al Parc per part dels usuaris, és bastant complicat fer una associació determinant, ja que s'ha detectat una elevada combinació de variables en aquest sentit. Per exemple anar a fer un picnic i observar la natura haurien de tenir valors semblants per estar, a priori, connectades entre si, però els resultats ens diuen que no és el cas.

Visitar el lloc entre 2 i 4 vegades per setmana és el més habitual amb un 51.8%. Aquest resultat podria estar relacionat amb els visitants *more-more* ja que acudeixen al Parc varies vegades a la setmana. Aquesta dada també està relacionada amb el fet que la majoria de visitants venen de les poblacions limítrofes amb el Parc, fet que els proporciona un accés bastant ràpid i senzill.

Els resultats referents al temps que passen els usuaris al PFT varien segons l'activitat que hi van a fer. Els que van a passejar o a passejar amb mascotes normalment hi passen menys temps (entre 1 i 2 hores), mentre que els ciclistes solen estar al Parc

entre 2 i 3 hores, segurament perquè el poden recórrer tot o gran part. Els visitants més especialitzats o que hi desenvolupen activitats menys populars com ara muntar a cavall o pescar i els que hi van per fer un pícnic solen estar entre 3 i 4 hores i més de 4 hores respectivament.

En quant a la franja horària de major aflluència de visitants és entre les 10:00 AM i les 12:00 PM (38.1%) i conseqüentment la franja contigua, entre les 12:00 PM i les 14:00 PM (24.3%). Els resultats també diuen que durant el cap de setmana i els dies festius la gent que acudeix al parc sol passar el matí allà. Si parlem dels dies entre setmana, no s'ha pogut localitzar hores punta ja que la majoria de gent va el cap de setmana i a més el Parc, tot i ser un corredor verd i per tant tindre entre les seues funcions principals la de connectar nuclis urbans, encara no és utilitzat pels usuaris com a via alternativa per anar a treballar cada dia o per anar d'un poble a l'altre, de moment les activitats que acull són d'esbarjo.

L'acumulació de visitants en un curt interval de temps (entre les 10:00 i les 12:00) podria donar peu a una sensació d'estrès o molèstia per part dels visitants, però tal i com veurem més endavant i degut segurament al seu perfil i al tipus d'espai, açò no ocorre.

Visitar el Parc amb els amics és el més comú (33.5%), sent igual de popular l'opció d'acudir-hi amb la família (27.2%) sobretot el cap de setmana i els dies festius. Visitar el lloc sol també és habitual (18.0%) entre aquells que hi van per practicar esport, tot i que dins el grup que visita el Parc amb els amics també trobem esportistes. Encara no hi ha un nombre significatiu de visitants que acudeixen amb visites prèviament organitzades.

Els visitants han escollit l'entorn natural (76.9%) com el que més els agrada. No és estrany si tenim en compte que molta gent visita l'espai en busca de tranquil·litat i relaxació, tal i com mostren molts estudis arreu del món que destaquen com d'important és per a les persones tenir accés a espais verds, sobretot per a qui viu en entorns urbans. La segona resposta més popular fou "idoneïtat del sender", açò es deu probablement a l'elevat nombre de ciclistes que acudeixen al Parc.

També s'extreu de les enquestes que el 87% dels visitants han gaudit molt de la visita i han manifestat la seua intenció de tornar-hi.

En resum, aquests resultats apunten cap a una hipòtesi basada en les activitats dels visitants i els seus comportament i actituds, que diria el següent:

"Els visitants dels corredors verds urbans acudeixen al lloc varies vegades al mes (inclús a la setmana) buscant un escenari natural a l'aire lliure on practicar

les seues activitats favorites i de lleure amb la família i amics. Açò implicaria que la seua motivació principal en visitar l'espai no seria conèixer-lo específicament (és a dir, veure i aprendre coses sobre la fauna i flora o fer fotos). La principal motivació dels visitants seria **utilitzar** l'espai com a escenari per practicar diferents activitats a l'aire lliure.”

De fet els resultats obtinguts en l'enquesta estan clarament determinats per les característiques de l'espai, que com s'ha comentat adés, és un corredor verd que connecta nuclis urbans bastant poblats. La tipologia d'aquest espai verd determina així, tal com reflexa l'enquesta, que la major parts dels visitant “usen” l'espai com a escenari on practicar diverses activitats a l'aire lliure (passejar, anar en bici, córrer, etc.), teoria que es veu reforçada per l'elevada freqüència de les visites i el fet que el 90.6% dels enquestats arriben dels pobles veïns. En aquest sentit, els resultats obtinguts en el present estudi, van en la línia dels obtinguts en una enquesta elaborada en el corredor verd suburbà de North Chagrin Reservation (Cleveland, EUA) per Jin-Hyung *et al.* (2002), on es va deduir que les principals motivacions dels visitants eren fer exercici i/o millorar les seues aptituds esportives, gaudir, relaxar-se i gaudir de la natura. Ambdós estudis ens presenten uns visitants que utilitzen la natura per satisfacció personal, és a dir, visitants que són “usuaris de la natura”. Aquesta nova categoria de visitants es podria anomenar *natusers* (dels termes en anglès *nature* i *user*): persones que utilitzen àrees naturals suburbanes com a escenaris naturals on desenvolupar activitats de lleure a l'aire lliure (Alonso-Monasterio et al., 2015). Malgrat que el concepte de *natusers* semblaria a priori ser negatiu pel que fa a la conservació i conscienciació vers l'espai (ja que la motivació principal dels *natusers* és utilitzar l'espai), aquesta categoria d'usuaris podria presentar una oportunitat considerant que la majoria venen dels pobles veïns (90.6%), pel que fa a l'èxit de les campanyes i iniciatives de participació pública, de la creació d'associacions i activitats relacionades amb el corredor verd. Si des dels organismes gestors de l'espai s'aconsegueix que els veïns i usuaris vegem i senten l'espai com a propi, segurament en tindran cura i s'implicaran en la seua gestió. La proximitat entre el corredor verd i els nuclis urbans fan més fàcil desenvolupar campanyes de conscienciació i activitats en les escoles de les rodalies per exemple, apropant així els escolars a l'espai per tal d'incrementar el “sentit de pertinença” vers el corredor verd. En aquest sentit, avui dia està àmpliament reconeguda la necessitat que les poblacions locals participen dels processos de decisions en temes de polítiques mediambientals (Webler, Tuler, and Krueger, 2001), sobretot si aquesta població local viu tan a prop de l'espai, com en el cas que ens ocupa. Tal i com Derr (2002) remarcava, els programes d'educació ambiental molts

cops inclouen el “sentit de pertinença” al lloc en el seu currículum, assumint que si els més menuts tenen cura d'un espai en particular, segurament tindran cura del medi ambient en general (Pyle, 1992, 1993; Orr 1993; Sobel, 1993, 1997,1998; Traina i Darley-Hill 1995; Turner, 1997; Leslie et al. 1999), havent segut també reconegut que si de menuts tenim experiències positives jugant en la natura, segurament en créixer, ja sent adults, tindrem un major interès pel medi ambient i l'activisme en aquest camp (Bixler, Floyd i Hammitt, 2002). Així, tot apunta a que l'elevada freqüència i el fet que la major part dels visitants vinguen de les rodalies i tinguen un accés bastant fàcil, farà més senzill tenir participants en les activitats relacionades amb el corredor verd i la seua conservació.

Tornant als resultats de l'enquesta, a la pregunta “ha tingut algun conflicte amb altres usuaris?”, un 11.5% dels enquestats van contestar afirmativament. Aquests conflictes normalment es deuen al fet de compartir l'espai amb altres usuaris. Autors com Church (2011) han documentat aquest fenomen, confirmant així que molts projectes de restauració ambiental que han tingut èxit entre el públic, han donat peu a conflictes entre usuaris a peu i ciclistes, que són dos col·lectius que solen coincidir. De fet, sabent açò, el *British Waterways London* va portar a terme el 2007, la campanya dels “*Two Tings*” fent referència al timbre de les bicis, per tal de convidar els usuaris a pensar en la resta de visitants en travessar un camí i “... *recordar els senderistes i ciclistes que hi ha un codi de conducta o cortesia que cal respectar...*”, amb l'objectiu de minimitzar els problemes derivats de compartir l'espai.

La presència de fem és un altre aspecte negatiu destacat pels enquestats. És curiós que els visitants entre 36 i 50 anys són els més conscienciats o preocupats per aquest tema (37.6%), seguits pels visitants entre 26 i 35 anys (23.8%), quan a priori es podria pensar que la població més jove és la que hauria de tenir major consciència ecològica ja que aquest és un tema que s'ha tractat des dels centres educatius els últims 20 anys.

Els mosquits són una altre tema que preocupa els visitants. S'ha de tenir en compte que el PFT està localitzat en una Àrea Protegida (el Parc Natural del Túria) de manera que el tema de les fumigacions amb productes químics és una solució complicada. A més s'ha de considerar també, que és complicat posar d'acord a varies administracions a l'hora d'emprendre una acció global a tot el Parc. Per tal de solucionar aquest conflicte seria interessant estudiar el que es fa en qüestions similars a aquesta en els casos proposats anteriorment per al seu estudi, de gestió recreativa en altres corredors verds del món que impliquen diferents administracions.

Per últim se'ls preguntava sobre la sensació de massificació o congestió. Cal dir que el 51.0% dels visitants enquestats pensen que el Parc està un poc congestionat però no els importa. Aquesta resposta és un indicador important a tenir en compte en l'avaluació de la satisfacció del visitant, sobretot perquè el Confort Psicològic té molt de pes a l'hora de determinar la qualitat de l'experiència del visitant i com aquest percep l'espai (Morant i Viñals, 2008). Probablement açò es deu al fet que en ser un corredor verd (és a dir, un trajecte longitudinal que li dóna al Parc una estructura majoritàriament allargada) els visitants es creuen o es troben amb molta gent al llarg de la visita però no hi ha punts de congestió importants. S'ha de considerar també que molts dels visitants que es troben durant les hores de major aflluència (recordem que normalment visiten el Parc en companyia de la família o amics, el cap de setmana) no els importa la massificació o congestió de l'espai. Al contrari, normalment els agrada compartir el lloc amb altres famílies o grups d'amics en un ambient familiar. Ens trobem segurament davant els visitants anomenats "regulars" (Morant i Viñals, 2008).

Un cop analitzada tota aquesta informació, és interessant fer una comparació (encara que siga a grans trets) entre el perfil del visitant estàndard dels visitants que acudeixen als ENP i altres llocs turístics, a través de les dades generals que llancen els estudis fets arreu del món, i el perfil que hem pogut obtindre al Parc Fluvial del Túria (Taula 3).

	ENP i altres llocs turístics	Corredors verds (PFT)
Com acudeixen al lloc	En parella, en família o en grup organitzat	Amb amics, família i individualment
Fidelitat a l'espai	Solen anar sols un cop a la vida perquè arriben des de llocs llunyans	Visiten el lloc assíduament (diària, setmanal i mensualment)
Activitats que hi desenvolupen	Majoritàriament interpretatives: fer turisme, veure la fauna i la flora, fer fotografies, etc.	Majoritàriament esportives i d'esbarjo: caminar, passejar el gos i anar en bicicleta.
Accés	Transport motoritzat	A peu i en bicicleta
Motivacions	Visitar el Parc	Contacte amb la natura i practicar esport a l'aire lliure

Taula 3: Comparativa entre el perfil del visitant en ENP i en corredors verds

Les principals diferències que s'aprecien estan associades amb la motivació principal dels visitants: mentre que uns acudeixen al lloc exclusivament per conèixer-lo, els altres el que fan realment és utilitzar l'espai com a escenari per a desenvolupar diferents activitats d'oci i temps lliure. Açò ens fa pensar que mentre els primers segurament s'interessaran per l'espai i per tant estaran disposats a aprendre coses, tenir-ne cura i mantenir el comportament que se li exigisca, els segons seran més impermeables a aquests aspectes. Aquesta diferència pot implicar per exemple que mentre un tipus de visitant esta segurament disposat a llegir un panell interpretatiu o a seguir la visita amb l'ajuda d'un guia del Parc, l'altre segurament no ho està.

També quedaria afirmada la teoria que hem estat plantejant anteriorment, en la que dèiem que els corredors verds acullen activitats més diverses que no pas els Espais Naturals Protegits, on la majoria de gent que hi va recorre els senders de què disposa o realitza altres activitats que normalment estan concentrades en certes àrees, mentre que als corredors verds trobem usuaris practicant esports diferents, passejant, fent un pícnic, etc. i normalment de forma dispersa en tota l'àrea del Parc.

Aquestes diferències que a priori ja ens esbossen unes primeres deduccions, realment obrin la necessitat d'una recerca més acurada. Per exemple ens plantegen que a l'hora d'elaborar una estratègia per a la gestió de l'ús públic, ferramentes tradicionalment lligades a aquest com ara la interpretació, perden força en entorns com el d'un corredor verd. Mentre, altres ferramentes com puga ser l'elaboració d'un bon Codi de Conducta Ètica o la redacció d'un Pla de Seguretat en guanyen ja que ens ajuden molt en la comptabilització d'activitats i en la realització d'aquestes de manera segura.

A ran de la tanda d'enquestes feta al Parc Fluvial del Túria també veiem que la presència de fem és un aspecte que preocupa molt els usuaris, de manera que el manteniment també és un punt feble en la gestió recreativa dels corredors verds, fruit segurament de l'elevat ús social que se li dóna a aquests espais i de que normalment el territori que ocupen esta a càrrec de diverses administracions (sobretot si el fil conductor del corredor verd és el curs d'un riu). Aquesta és una altra de les ferramentes que també s'hauran d'analitzar en profunditat en un treball futur.

7.2.2 DISCUSSIÓ

GESTIONANT ELS NATUSERS: SÓN ADEQUADES LES FERRAMENTES “TRADICIONALS” QUE PROPOSA LA GESTIÓ DE L'ÚS PÚBLIC?

Com ja s'ha comentat adés, existeix abundant literatura en relació a la necessitat de gestió en les àrees protegides. Aquests espais naturals reben milers de visitants, i és vital que aquests visitants es comporten de forma respectuosa amb el medi i amb la resta d'usuaris, i que ho facen a més de forma autònoma o independent. Sabent açò, i com s'ha vist reflectit anteriorment, gran part de l'estratègia de gestió en les àrees naturals està basada en la interpretació, l'educació i la comunicació estratègica, buscant influenciar les actituds i comportaments dels visitants per tal de garantir la conservació de l'espai. En aquest sentit, l'estratègia està basada en la “disposició” dels visitants a rebre informació sobre el lloc, normalment proporcionada a través de panells interpretatius, senyals, tríptics i visites guiades entre d'altres recursos. Se suposa que els visitants es comportaran adequadament, seguint els consells i la informació que es proporciona des de la gestora de l'espai.

No obstant, després de l'anàlisi que hem pogut fer de les dades obtingudes del present estudi, podríem dir que els visitants “tradicionals” de les àrees protegides, són més “permeables” a rebre aquests consells, missatges i informació per part dels gestors, que els visitants que acudeixen als corredors verds urbans, que pel que sembla, tenen la seua atenció enfocada en l'activitat que estan desenvolupant, en comptes de tenir-la en l'espai que estan visitant (els podríem anomenar visitants “a prova de missatges”), tot i que a la majoria els agrada trobar l'espai net i ben conservat. En aquest context, la comunicació entre els gestors i els usuaris hauria d'adoptar formats diferents dels “tradicionals” panells, tríptics i senyals, perquè sembla ser que un cop arribats al corredor verd els usuaris centren la seua atenció en córrer, anar en bici, relaxar-se o divertir-se. A més, el fet que la majoria d'usuaris arriben a l'espai molts cops fa que els panells i tríptics queden “caducats” i desfasats (els usuaris estarien cansats de llegir una i altra vegada el mateix text).

Cal ser optimista però, perquè aquesta elevada freqüència podria ser un avantatge en relació a l'actualització de dades i als processos de participació pública, com s'ha comentat abans, donat per exemple, el fàcil accés a les noves tecnologies que tenim avui dia. Actualment, els processos de participació pública i les campanyes requereixen de l'ús de les noves tecnologies, que enriqueixen els processos ja que faciliten la participació i la comunicació entre gestors i/o experts i els usuaris del lloc, de manera fàcil i immediata, maximitzant el coneixement local i els continguts que

generen els usuaris de l'espai (Bugs et al. 2010). De fet, tal i com ja va dir O'Reilly el 2005, les webs 2.0 han permès transformar les webs tradicionals en plataformes de participació pública on el públic no sols consumeix continguts digitals sinó que també en genera. De fet, cada cop més, la informació que consumim avui digitalment està creada pels propis usuaris, tal i com demostren llocs com Youtube, Flickr, Wikipedia, Instagram, etc.: els usuaris estem incorporant noves ferramentes (xarxes socials, blogs o mashups entre d'altres) trencant així les tradicionals fronteres que hi havia entre els usuaris i els qui s'encarregaven de proporcionar dades i informació, i creant nous vincles entre ells (Hudson-Smith i Crooks, 2008). En aquest sentit, molts usuaris del PFT ja estan creant continguts sobre el parc, com ara rutes georreferenciades, penjant fotos en la xarxa, explicant excursions que han fet o reportant problemes que s'hi han trobat entre d'altres. Si es creés per exemple una plataforma on es coordinés tota aquesta informació des del parc, podria utilitzar-se en pro de la conservació del lloc i la gestió d'usuaris. Tota la informació recopilada podria ajudar en aspectes com ara evitar zones massificades proposant-ne de noves als usuaris via Internet, donar informació diària sobre el parc (oratge, llocs recomanats segons l'estació o l'època, fauna que poden veure, etc.), recopilar fotos dels usuaris (campanyes de tipus "digues la teua sobre el parc"), organitzar i promocionar accions puntuals, etc. L'objectiu seria que la gent utilitzés la web del lloc o les *Apps* abans de visitar el PFT i hi pugés informació i comentaris o fotos en acabar la visita, participant així en l'actualització de la informació.

Tenint en compte tot allò exposat pel que fa als comportaments, actituds i motivacions dels visitants del Parc Fluvial del Túria, en la següent taula (Taula 5) s'han resumit els resultats més significatius que relacionen el nou perfil de visitant que tenim als corredors verds urbans amb els reptes i oportunitats que ens plantegen:

	Corredors verds urbans	Reptes i oportunitats
Com visiten l'espai	Amics, família o sols	Les visites espontànies o no planejades poden implicar massificació d'usuaris en punts concrets
Fidelitat/freqüència de la visita	Visiten el lloc molts cops (diària, setmanal o mensualment)	Senyals, panells i tríptics "desfasats" Participació pública, <i>feed-back</i> entre usuaris i gestors. Increment del sentiment de la "pertinença al lloc".
Activitats desenvolupades al parc	Principalment esportives i de lleure: caminar, passejar el gos i anar en bici	Conflictes entre usuaris. Atenció posada en l'activitat que estan desenvolupant (impermeabilitat a consells i informació, usuaris "a prova de missatges").
Accés i proximitat	A peu i en bici, dels pobles del voltant	Dificultat per preveure l'afluència de visitants. Èxit de participació en activitats programades i de voluntariat al corredor. Activitats d'educació ambiental en les escoles locals. Facilitat per crear un sentiment de "pertinença a l'espai".
Motivacions i comportaments	Practicar activitats a l'aire lliure, contacte amb la natura, relaxar-se.	Conflictes entre usuaris. Concepte de parc urbà més que de parc natural. Problemes amb el fem

Taula 5: Principals característiques dels usuaris dels corredors verds urbans (*natusers*) i els reptes i oportunitats creades. Font: Alonso-Monasterio et al., 2015.

8. CONCLUSIONS

1. En aquest treball hem portat a terme un estudi al voltant de la gestió recreativa dels corredors verds. La recerca s'ha fet des de dues perspectives diferents: per una banda hem analitzat què és un corredor verd, quants tipus hi ha i les funcions que aquests espais han desenvolupat al llarg de la seua breu però intensa història. Hem pogut vore que als corredors verds convergeixen funcions socials i ecològiques.
2. A través de l'estudi dels corredors verds hem pogut demostrar que fins ara, tot i estar dissenyats pensant en la seua funció social i sabent que seran molts els usuaris que en faran ús, la seua gestió recreativa és un tema que no s'ha desenvolupat realment, que podríem dir encara es troba "al principi del camí". Per altra banda hem pogut vore que els visitants que normalment gaudeixen dels corredors verds, tenen un perfil diferent dels que acudeixen als Espais Naturals Protegits, és a dir, hi van amb unes motivacions diferents.
3. Aprofundint un poc més en els visitants que acudeixen als corredors verds, hem pogut observar també que són molt diversos. De fet els corredors verds acullen activitats molt diferents en el seu paper de lloc d'esbarjo a l'aire lliure, donat que

molts dels visitants arriben de les poblacions més pròximes i els fan servir com a escenari per a la pràctica de diverses activitats, és a dir, usen l'espai. En aquesta línia, s'ha proposat el terme *natusers* per referir-nos als usuaris dels corredors verds urbans.

4. L'altra perspectiva des de la que hem plantejat la recerca és la gestió recreativa. Hem vist en quin estat es troba i amb quina filosofia està abordada. S'ha parlat de la importància que en aquest camp té la interpretació i s'ha vist que pot ser en el cas dels corredors verds metropolitans de cara a la seua gestió recreativa, siga prioritari implementar altres ferramentes abans que la interpretació, ja que els visitants d'aquests espais tenen un perfil diferent al dels visitants tipus dels Espais Naturals Protegits. Aquesta diferència de fet, obri una porta a una recerca realment interessant que plantege l'adaptació de les ferramentes que la gestió recreativa tradicional ens proposa i la creació de noves per tal d'adequar la gestió recreativa al cas que ens ocupa. En aquest sentit, s'han proposat unes primeres pinzellades del tipus de ferramentes que podrien utilitzar-se.
5. En aquest estudi també ens hem plantejat si el Parc Fluvial del Túria és un bon model per al tema que ens ocupa i si és un bon exemple a utilitzar en les línies d'investigació que continuaran aquest treball. Després d'analitzar l'espai i sobretot el tipus de visitants que hi acudeixen, podem dir que és un bon cas d'estudi ja que coincideix amb el tipus de corredor verd que hem tingut en ment a l'hora de plantejar-nos la recerca, en el sentit que la seua funció social és molt important (connectivitat interurbana, espai per a l'esbarjo, etc.) però també és destacable la seua funció mediambiental, suposant així un repte en la compatibilitat d'usos.
6. Per últim dir que les línies d'investigació que continuaran aquest treball, aniran enfocades cap a la recerca d'un conjunt de ferramentes que ajuden a la gestió recreativa en corredors verds. En aquest sentit la recerca inclourà la feina que s'està portant a terme a nivell mundial, a través d'un anàlisi més profund dels exemples pràctics plantejats fins ara, però també ens recolzarem en la gestió recreativa que es fa als espais protegits amb patrimoni natural i cultural, per tal de veure quines ferramentes de les que s'usen en aquests llocs ens seran útils i a través de quina adaptació poden aplicar-se als visitants dels corredors verds per tal que facen el paper esperat.